

L 2158

Båraryd – Hagelstorps samfällighetsförening

Tomas Areslätt
Miljö- och
samhällsbyggnadsavdelningen
036-39 50 45Postadress 551 86 Jönköping
Besöksadress Hamngatan 4
Tfn 036-39 50 00
Fax 036-12 15 58
E-post jonkopin@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/jonkoping
Plusgiro 6 88 06-9
Bankgiro 5206-5877

Byggnadsminnesförklaring av vägbro över Nissan, Nybron, vid Båraryds by, Båraryds socken i Gislaveds kommun, Jönköpings län.

Beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap. 1 § lagen om kulturminnen m.m. (1988:950, KML) Nybron, vid Båraryds by, Båraryds socken i Gislaveds kommun, Jönköpings län, för byggnadsminne.

Länsstyrelsen meddelar enligt 3 kap. 2 § samma lag följande skyddsföreskrifter:

Skyddsområdet omfattar det område som rödmarkerats på bifogad karta (bilaga 1).

1. Bron får inte rivas, flyttas eller utsättas för åverkan.
2. Bron får inte byggas om eller på annat sätt förändras till sin karaktär.
3. Bron skall underhållas, så att den inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten skall utföras på ett sådant sätt, att det kulturhistoriska värdet inte minskar. Underhållet skall ske med material och metoder som är anpassade till byggnadens egenart.
4. Det skyddsområde som på bilagd karta markerats med röd linje får inte ytterligare bebyggas eller bli föremål för annan väsentlig förändring. Området skall hållas i sådant skick att byggnadsminnets karaktär och utseende inte förvanskas.

Bakgrund

Båraryd-Hagelstorps Samfällighetsförening har genom ordföranden L.O. Magnusson den 21 juni 2004 väckt frågan om byggnadsminnesförklaring av Nybron över Nissan vid Båraryds by i Gislaveds kommun. Länsstyrelsen har låtit genomföra en utredning av bronns kulturhistoriska värden. Utredningen är utförd av Industriminnesbyrån genom Bengt Spade. Rapport är daterad den 12 mars 2008. Utredningen bygger även på publikationen *Våra broar – en kulturskatt*.

2010-09-10 beslöt Sk
Kupin fm If: DM-reg. An / 1/3

Historik

Nybron, med Vägverkets konstbyggnadsnummer 6-404, uppfördes 1914 av AB Skånska Cementgjuteriet för väg 611 över Nissan några kilometer norr om Gislaved. På senare tid har bron på grund av nedsatt bärighet och begränsad bredd ersatts med ny vägsträckning och en ny bro längre uppströms.

Bron är en balkbro av armerad betong med fortifikatorisk karaktär där huvudbalkarna är uppdragna till barriärer som även fungerar som brons räcken. Denna brotyp blev vanlig under 1910-talet. I efterdyningarna av första världskriget då materialbristen var påtaglig kom denna utformning att ersättas av mer materialeffektiva konstruktioner.

Beskrivning

Nybron med sin längd av 31,5 meter och sin teoretiska spännvidd på 19,6 meter över Nissan är ett tidigt exempel på en balkbro med uppdragna balkar. Konstruktionen bygger på två huvudbalkar med ett antal tvärbalkar under brobanepattan. Bron ger ett massivt intryck genom huvudbalkarnas höga sidor. För att ge bron ett lättare utseende har sidorna försetts med kassetformade ursparningar. De synliga betongytorna hade ursprungligen en gul kulör genom en inblandning av gult pigment i betongen. Detta gav bron ett sandstensliknande utseende. Kulören har mattats något med åren – påverkad av väder och vind. Landfästernas nedre delar har klätts med så kallad nubbssten då man vid byggnadstillfället inte hade förtroende för betongens motståndskraft mot vattnets och isens erosion samt eventuell timmerflottnings påverkan på brofästena.

Motivering

Enligt 3 kap. 1 § KML får en byggnad/byggnadsverk som är synnerligen märklig/märkligt genom sitt kulturhistoriska värde eller som ingår i ett kulturhistoriskt synnerligen märkligt bebyggelseområde förklaras som byggnadsminne av Länsstyrelsen.

Nybron ingår i en riksomfattande inventering av äldre broar som genomfördes av Vägverket och Banverket i slutet av 1990-talet. I den inventeringen bedöms Nybron vara landets främsta representant för gruppen "Balkbroar av armerad betong". Av den första generationens balkbroar, dit Nybron hör, finns endast ett mindre antal kvar. Av de kvarvarande är Nybron sannolikt den mest välbevarade bron och uppfyller väl kriterierna för en byggnadsminnesförklaring.

Nybron har ett mycket stort kulturhistoriskt värde. Bron vittnar om en tid av ofred där man i olika sammanhang kalkylerade med risken för krig och därmed viktiga, tunga transporter. De fortifikativa tankarna präglade inte bara den traditionella byggnadsverksamheten utan färgade även tankarna på en för den tiden försvarlig överdimensionering av t.ex. broar. Nissastigen, denna historiska förbindelse mellan inlandet och hamnstäderna nere på Hallands västkust sågs naturligtvis som en mycket strategisk transportled i händelse av ofred. Till detta kommer transportledens positiva inverkan på det lokala näringslivet i delar av Smålands och Västergötlands

möjligheter till exportavsättning av till exempel sågat eller osågat timmer i olika former och kvaliteter.

Till sitt utförande och grundkonstruktion är Nybron i Båraryd unik för landet. Enligt Bengt Spade, Industriminnesbyrån finns endast ytterligare en liknande bro. Den finns inom Gislaveds tätort, men är inte lika välbevarad. Nybrons konstruktionsidé är den samma som kom att efterfrågas för krigsmaktens behov. Förfinad beräkningsmetodik, nya material och kravet på mindre materialåtgång skapade dock senare underlag för smäckrare brokonstruktioner med lika stor eller större bärighet och hållfasthet.

Brons historia speglar även efterkrigstidens stora behov av utveckling på transportsidan, vilken hämmats under de båda världskrigen. Ett samhällshistoriskt, uppdämt behov av flera och nya transportleder med stor kapacitet både utrymmesmässigt och bärighetsmässigt skapade efter de båda världskrigen ett stort tryck på den tidens transportmyndigheter. Högre farter, tyngre laster och tid omräknat i pengar gjorde att även Nybron föll för åldersstrecket 1998. Vägverket lät då uppföra en ny, bredare bro cirka 2,5 kilometer norr om Båraryd i samband med en ny sträckning av vägen från Hagelstorp till Rv 26, Nissastigen.

Nybrons kraftiga dimensioner lämnar ingen oberörd. Vissa upplever säkert bron som "klumpig" – andra som "kraftfull och stark". Brons patina är påtaglig delvis på grund av, att det fram till den nya brons tillkomst, inte funnits några behov av att förändra eller förvanska brons karaktär. Sedan Nybron byggdes har endast mindre förändringar genomförts. I mitten av 1980-talet har den nedre delen av brons bärverk kompletterats med ett skikt av sprutbetong för att förhindra nedbrytningen av betongen. Samtidigt asfalterades körbanan. Utöver detta har bron kvar sin ursprungliga gestaltning och dess autenticitet är i stort sett ograverad.

Bron har även ett stort teknikhistoriskt värde genom den fortifikativa tanken kring konstruktionen. På ett mycket pedagogiskt sätt kan man nu, nästan 100 år efter brons uppförande förstå och uppleva den tidstypiska betongbalksbrons konstruktionsprinciper.

Nybron i Båraryd skänktes tillsammans med en grundplåt till underhållet från Vägverket till Båraryd – Hagelstorps samfällighetsförening i samband med att den nya bron över Nissan uppströms togs i bruk. Nybron har avspärrats från obehörig/offentlig biltrafik och tjänar i dag för gång –och cykeltrafik. Möjligheten finns dock enligt avtal för berörda markägare att nyttja bron för timmertransporter från de marker som ligger i anslutning till bron. Även om bron i dag lever ett något undanskymt, men inte bortglömt liv vid sidan av allfarvägen, är bron en värdig representant för en av transportsveriges viktiga passager i olika bemärkelser.

Sammantaget har Nybron mycket höga dokument- och upplevelsevärden. Bron är unik med en tämligen väl bevarad äkthet. Den har såväl höga byggnads- och teknikhistoriska som i viss mån samhällshistoriska värden.

Det är Länsstyrelsens bedömning att Nybron genom dessa värden samt sitt arkitektoniska värde väl uppfyller kraven för en byggnadsminnesförklaring.

Enligt 3 kap. 2 § KML ska Länsstyrelsen när en byggnad/byggnadsverk förklaras för byggnadsminne genom skyddsbestämmelser ange på vilket sätt byggnaden ska vårdas och underhållas samt i vilka avseenden den inte får förändras.

Ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet har enligt 3 kap. 10 § KML rätt till ersättning av staten om skyddsföreskrifterna:

1. Utgör hinder för rivning av byggnad/byggnadsverk och skadan därav är betydande i förhållande till värdet av berörd del av fastigheten eller
2. På annat sätt innebär att pågående markanvändning avsevärt försvåras inom berörd del av fastigheten.

Medför skyddsföreskrifterna att synnerliga men uppkommer vid användningen av byggnadsverket är staten skyldig att lösa fastigheten om ägaren begär det.

Länsstyrelsen bedömer att de meddelade skyddsföreskrifterna inte medför ersättningsskyldighet gentemot ägare eller innehavare av särskild rätt. Skyddsföreskrifterna kan heller inte medföra att synnerligt men uppkommer vid användningen av den byggnadsminnesförklarade bron.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos Förvaltningsrätten i Jönköping genom skrivelse till Länsstyrelsen (se bilaga 3, formulär 36).

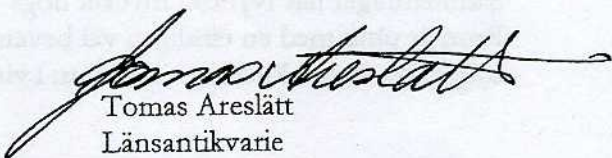
Upplysningar

Länsstyrelsen lämnar råd och anvisningar i fråga om underhållet av byggnadsverket och dess vård.

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen enligt 3 kap. 14 § KML lämna tillstånd till att byggnadsminnet ändras i strid mot skyddsföreskrifterna. Ansökan om ändring prövas av Länsstyrelsen.

I den slutliga handläggningen av detta ärende har deltagit länsråd Monica Flodström beslutande, avdelningschef Bengt Josefsson, länsarkitekt Lars Fransson, handläggare kulturmiljö Bengt Ljung samt länsantikvarie Tomas Areslätt, föredragande.

Monica Flodström
Länsråd

Tomas Areslätt
Länsantikvarie

Bilaga:

Bilaga 1 Fastighetskarta, skyddsområdets utsträckning

Bilaga 2 Formulär 36

Utskr. delg. + bilaga 1 och 2

Kopia till:

Inskrivningsmyndigheten, Jönköpings län, 575 82 Eksjö, laga kraftbevis + bil 1 och 2

Riksantikvarieämbetet, Box 5405, 114 84 Stockholm + bil 1 och 2

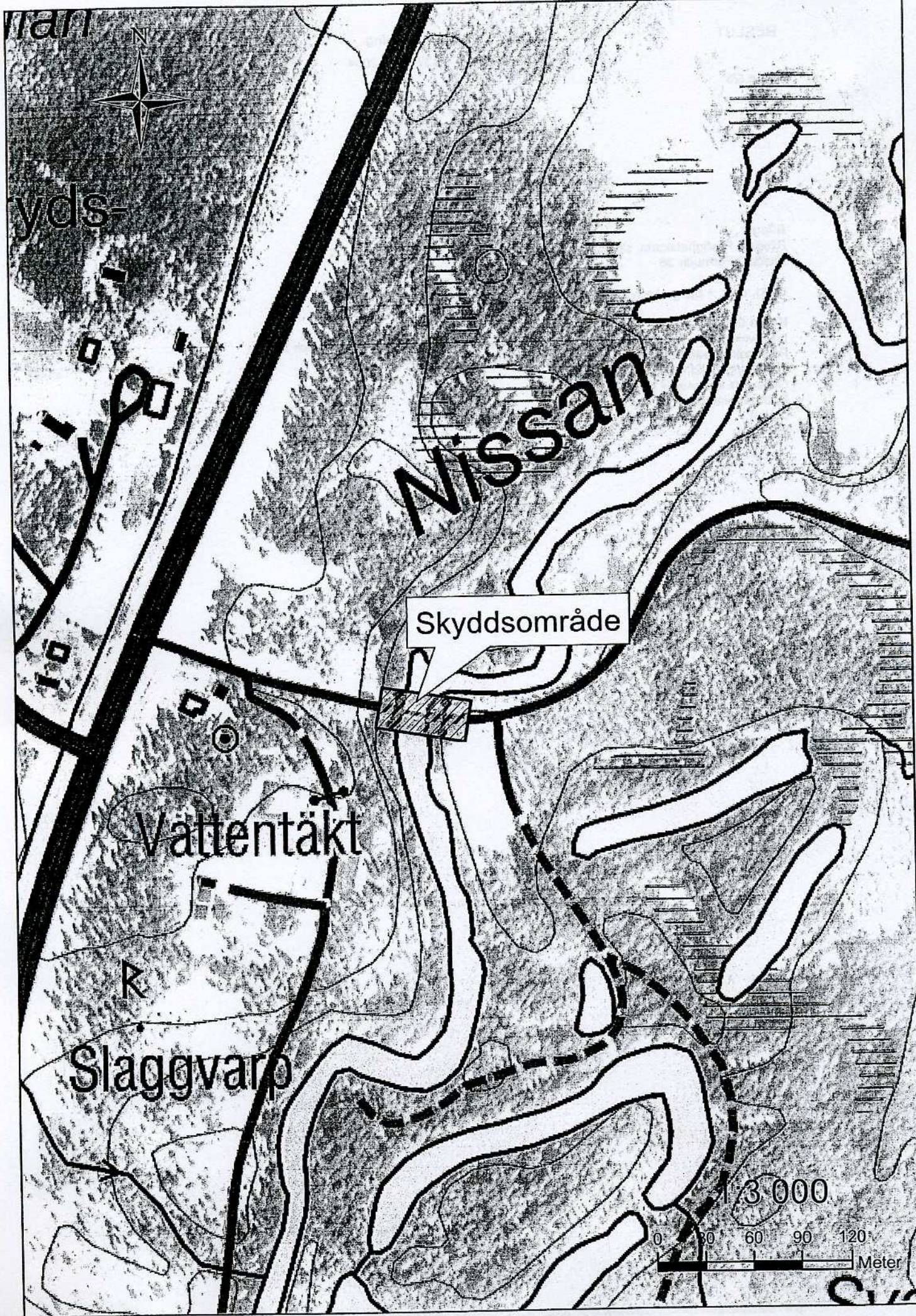
Jönköpings läns museum + bil 1 och 2

Gislaveds kommun + bil 1 och 2

Rättsavdelningen

Diariet

BM-pärm

HUR MAN ÖVERKLAGAR HOS FÖRVALTNINGSRÄTTEN I JÖNKÖPING

VEM SKA PRÖVA ÖVERKLAGANDET	Länsstyrelsens beslut kan skriftligen överklagas hos Förvaltningsrätten i Jönköping.
HUR MAN UTFORMAR ÖVERKLAGANDET	<p>I skrivelse ska du</p> <ul style="list-style-type: none">• tala om vilket beslut du överklagar, t.ex. genom att ange ärendets nummer (diarienumret) och dag för beslutet• redogöra för varför du anser att Länsstyrelsens beslut är felaktigt• redogöra för hur du anser att beslutet ska ändras. <p>Du kan anlita ombud att sköta överklagandet åt dig.</p> <p>Behöver du veta mer om hur du ska gå till väga, så ring eller skriv till Länsstyrelsen.</p>
ÖVRIGA HANDLINGAR	Om du har handlingar eller annat som du anser stöder din ståndpunkt, så bör du skicka med det.
VAR INLÄMNAS ÖVERKLAGANDET	<p>Din skrivelse ska lämnas eller skickas till Länsstyrelsen och inte till Förvaltningsrätten.</p> <p>Länsstyrelsens adress och telefonnummer finner du upp till höger på denna sida.</p>
SENASTE DATUM FÖR ÖVERKLAGANDET	<p>Länsstyrelsen måste ha fått din skrivelse inom tre veckor från den dag då du fick del av beslutet, annars kan ditt överklagande inte prövas.</p> <p>Om klaganden är en part som företräder det allmänna (bland annat kommunala nämnder) ska överklagandet dock ha kommit in inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades (beslutsdagen).</p>
UNDERTECKNA ÖVERKLAGANDET	Du ska underteckna skrivelsen och förtydliga namnteckningen. Uppge person-/organisationsnummer, yrke, postadress och telefonnummer till bostaden samt adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där du är anträffbar.

Länsstyrelsen
Hamngatan 4
551 86 Jönköping

Länsstyrelsen Jönköping

2004-06-22

Dnr

432-8310-04

Byggnadsminnesförklaring av vägbro över Nissan vid Bårarydsby, Gislaveds kommun

Vi ansöker om att denna bro förklaras som byggnadsminne. Som stöd för vår ansökan bilägges följande handlingar:

Kopia av foto under byggnadstiden med personförteckning
Vägverkets slutrapport 1987-07-27 över utförd reparation
Kopia av artikel i Värnamo Nyheter 1997-07-08
Länsstyrelsens yttrande 1997-11-18 dnr 232-11482-97
Vägverkets (Per-Arne Nilsson) yttrande 1998-03-12 om utförda inspektioner m m
Miljödomstolens dom 2001-01-04 i mål nr M 373-99
Kopior ur Ahlberg/Spade: Våra broar – en kulturskatt (2001) sid. 44-45, 116-117)
Yttrande av Gösta Hermansson 2004-06-14

Samfälligheten har även arkiverat ritningar och kostnadsförslag från byggnadstiden, kloridundersökning med foton utförd 1984 av Statens Provningsanstalt, handlingar i samband med vattendomen 1997 och ovannämnda miljödom.
Likaså finns lantmäteriets anläggningsbeslut 2000-11-21 med ärendenr F971072

Upplysningsvis kan nämnas att i "Våra broar" endast omnämns tre broar i länet, utom ovannämnda järnvägsbro över Nissan vid Nissafors (Gislaveds och Gnosjö kommuner) och vägport i Solberga (Nässjö kommun).

Hestra 2004-06-21
Båraryd-Hagelstorps samfällighetsförening
Styrelsen
L.O. Magnusson
Ordf.

Box 116, 330 27 Hestra

Tel. 0370-339701

bvt 0370-335043

E-mail: lars-olof.magnusson@hestragloves.se

Kopia:
Vägverket Regionkontoret, 551 91 Jönköping
Gislaveds kommun
Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Båraryds hembygdsförening
Gislaveds hembygdsförening

Hestra 2004-06-21

Anders Wallander

Länsstyrelsen Jönköping
2004 -06- 22
Dnr 432 - 83/004

Hej!

Jag återkommer till tel.-samtal förra veckan och bilägger en ansökan om byggnadsminnesförklaring av bron vid Bårarydsby.

Likaså bilägges några handlingar i anslutning till min bok om Västgöta lagsagas gränser.

Mvh

